

Forfatningskamp - - -

(Forts. fra side 1.)

sker, ville han fått en mengde opplysninger, som uten tvil ville ha vært ytterst subjektive, men som hadde kastet nytt lys over stoffet. — Men dødt papir, ikke levende mennesker synes å ha vært hans kilde. Boken smaker også som det smaker å tygge papir.

Levende mennesker ville ha fortalt ham at forfatningsproblemet i den første perioden var et stadig skiftende problem. Magisteren ville også ha forstått at mennesker som ikke selv var grepet av korporativismens idé, selv var gjenstand for utvikling og stadig skiftet standpunkter i den første perioden. Der sto strid om forfatningsproblemet og styreordningen fra april 1940 til september 1940 uten at denne strid hadde noe med korporativismen å gjøre.

Quislings 9. april-regjering utgjorde intet egentlig forfatningsproblem, den var hverken parlamentarisk eller korporativ, hverken demokratisk eller diktatorisk, for den var absolutt ikke funksjonell. Problemet forfatning, eller rettere midlertidig styreform, ble først aktuelt da Paal Berg, med utnyttelse av en viss misforståelse hos okkupasjonsmakten, instituerte Administrasjonsrådet. Dermed ble arbeiderorganisasjonene, som i bredeste forstand hadde dannet grunnlaget for Nygaardsvolds parlamentariske regjering, plutselig fratatt all innflytelse på og alt medansvar for landets styre i dets mest tragiske situasjon. Der fantes innen arbeiderorganisasjonene dem, som syntes det var bra at disse slapp ethvert medansvar når deres regjering var på den motsatte side fronten. Men der fantes også de, som reiste maktkrav på det arbeidende folks vegne. Selv om disse maktkrav måtte reises fra korporasjoners side, hadde de selvsagt intet med krav på korporativ forfatning å gjøre. De sprang ut av uviljen mot at en liten gruppe liberale embetsmenn overtok et ansvar og en begrenset makt uten hensyn til den innflytelse som tilkom det arbeidende folks masseorganisasjoner.

Et forsøk på å avløse det selvbestaltede Administra-

sjonsråd med en bredere, mer representativ styreordning ga seg uttrykk i kravet om å innkalle stortinget for å supplere rådet. Et annet, meget alvorlig forsøk lå bak de parlamentariske partiers fellesprogram og tilbudet om «på folkerettens grunn og i samarbeid med okkupanten» å danne et fellesstyre av dem alle. Disse planer kunne dessverre ikke føre frem på grunn av okkupasjonsmaktens egne planer. Fra okkupantens side kom så planen om Riksrådet, — bekjempet av Quisling, som her så et forsøk på å trenge ham og den tyskorienterte krets til side, — bekjempet fra London som et forsøk på en grunnlovsstridig styreordning som, med stortingets konsens, skulle fortrenge den parlamentariske eksilregjering.

Under denne utvikling foregikk en stadig debatt om styreordning og midlertidige forfatningsformer. Mange var de som stilte seg positivt til forskjellige av de for Londonregjeringen uakseptable forslag, — men de var ikke dermed tilhengere av en korporativ forfatning. Heller ikke var de «frivillige» tilhengere av de forslag de støttet! Når de parlamentariske partier ville slutte seg sammen og påta seg ansvaret, var det fordi en tvangssituasjon var oppstått, hvor en løsning var ytterst vanskelig å finne. — Når de gikk med på riksrådsplanen var det fordi situasjonens muligheter var uhyre begrensede. Der foregår i denne perioden faktisk en kamp om styreordning og midlertidig okkupasjonsforfatning, men ingen kamp om korporative forfatningsplaner.

Dette vet og sier også magisteren. Men dette forspillet og den strid om styreordningen som da foregikk, den har han ikke fordypet seg i. Her er standpunktene mere kompliserte, mere skiftende og hver og en av disse skiftende styreordningene fikk tilslutning inn i de i dag mest forforbausende kretser, tross for at forslagene var både grunnlovsstridige og uakseptable for eksilregjeringen.

Mon det ikke er karakteristisk for denne historieforskningen at den heller fordyper seg i den maktkampen som

passer inn i et givet bilde, enn den redegjør for den maktkamp på samme område, som viser et helt annet bilde?

Nå, — magisteren har valgt kun å skildre NS. kamp for korporasjonsstaten, partiets kamp mot organisasjonene. Under den foregikk i den første periode hva han oppfatter som svikt og svik innen organisasjonene. Som representant for slikt svik synes bøndenes fører Johan Mellby å fremstå, innen han hadde fått tid til bedre tanker.

Om nu magisteren ikke hadde vært så fastlåst i sin oppfatning av ondt og godt, av svik og fasthet, så ville han ha forstått at den strid som førtes i den første periode — og langt etter 25. september 1940 — slett ikke i alminnelighet fortonet seg som en kamp for og imot korporativismen for dem som satt i ledelsen av de truede og angrepne organisasjonene. — Hverken Bondelaget eller Landsorganisasjonen eller andre organisasjoner tenkte på at det var korporativismens prinsipper de kjempet imot. Organisasjonene innlot seg ikke så ugjerne på et samarbeid med okkupasjonsmakten, i den tanke å holde seg NS fra livet, — som da Landsorganisasjonen i 1941 sendte en stor studiedelegasjon til Tyskland. Organisasjonslederne kjempet for å bevare en viss selvstendighet for organisasjonene, en mulighet for å fylle sine faglige oppgaver, forsvare de interesser hvis representanter de var. De gikk mer og mindre langt i samarbeid for å redde hva reddes kunne. De som så gjorde var ikke mere svikere enn de som sommeren 1940 forsøkte å finne en brukbar styreordning.

Vil man ikke forstå problemenes skiftende utvikling og partenes skiftende oppfatninger ut fra hver parts spesielle forutsetninger, kan man ikke med hjelp av korrekte gjenfigelser komme frem til historisk sannhet. Men det er ikke comme il faut hverken i Norge eller Danmark i disse år å søke sannheten gjennom slik forståelse.

Til sist noen personlige bemerkninger. Magisteren betrakter undertegnede som en relativt pålitelig kilde. Men han viser sitt vrangsyn i noen ord om min oppfatning.

Jeg har ved flere anledninger (bl. a. i egen rettssak) hevdet at når den s.k. 85

manns gruppe sommeren 1940 krevet arbeidsfolkets deltagelse i en ny «konstitusjon», mente gruppen hermed bare å kreve deltagelse i en ny styreordning. Men magisteren er overbevist om at også denne svikeyfulle 85-mannsgruppen sommeren 1940 var forkjempere for korporativismen!

Først fastslår han at «H. M. viser en klar legning over til korporative tanker». Der nest fastslår han på grunnlag av dokumenter fra min hånd 1941 og 1942 at jeg endog «ga uttrykk for en klar korporativ tilbøyelighet». — Altså må den gruppe jeg tilhørte sommeren 1940 ha vært en forkjemper for korporativismen! —

Nå er det så, at da korporasjonsstatens idé hadde fått en viss aktualitet i debatten, kunne den korporative tanke ofte anvendes som et forsvarsargument for fagorganisasjonen, hvis være eller ikke være dog alltid var usikkert. Dessuten var jeg og er jeg av den oppfatning at de store økonomiske interesseorganisasjonene bør innpasses i den moderne staten som medansvarlige organer. Om magisteren ikke hadde hatt sine skylapper på, ville han ha forstått at disse forhold ikke var i stand til å gjøre den korporative statsidéen aktuell under debatten om okkupasjonsstyret sommeren 1940. Men det kan magisteren ikke se, for magisterens historieforskning eller hans statsvitenskapelige forskning går jo blant annet ut på å gå på jakt etter sanne forbrytere som hadde «vist legning over mot korporative tanker» eller endog hadde «vist åpne korporative tilbøyeligheter». —

Det er polemikeren, ikke historikeren som uttrykker seg i slike satser.

Oslo Stigefabrikk

Brand-, maler- og skyvestiger oljet, m/ kadimerte beslag

Inneh. Alf T. Lunde
Mosseveien 3

Tlf. 68 88 17, priv. 67 07 79

Følgende stensilerte verker av Gustav Heber fåes direkte tilsende fra ham til følgende priser:

Norske byjubilæer. De religiøse problemer, Hallingdals Fortid II. Ætten Svalestuen fra Nore, Norges Forsvar, Våre Hærførere og Metaphysik, en filosofisk studie, hver kr. 10.00.

Våre Lagmenn, Østfolds Urtid og Fortid, Telemarks Urtid og fortid, Norske almenninger, hver kr. 20.00.

GUSTAV HEBER, Oscars gate 49, Oslo.

FOLK og LAND

Ansv. redaktør og utgiver:
FINN BRUN KNUDSEN

Utkommer i Oslo

Redaksjon:
Telefon 55 76 56

Ekspedisjon og kasse:
Postboks 3214, Oslo
Klershovsgt. 5, Oslo
Telefon 37 76 96

Abonnementspriser:
Kr. 16.00 pr. år, kr. 8.00 pr. halvår. Sverige, Danmark: kr. 20.00 pr. år, kr. 10.00 pr. halvår. Utlandet for øvrig: kr. 24.00 pr. år, kr. 12.00 pr. halvår. I nøytralt omslag kr. 30.00 pr. år, kr. 15.00 pr. halvår.

Løssalgpris: 40 øre

Annonsepris:
32 øre pr. millimeter over en spalte

Bruk postgironr. 16450

Sambandstrykkeriet
Oslo

Tannlæge

MARTIN KJELDAAS

Hansteensgt. 2

Tlf. 44 75 54

Tannlege Maamoen

Hansteensgt. 2

Telef. 44 43 33

Annelise Parow

TANNINNSETNING

Trondheim

Gisle Johnsonsgt. 5 - V, Lademoen kirke - Voldsminde

De leser denne

annonsen. Andre folk gjør det også. Bruk Folk og Lands annonsepalter.

R. Gjessing

Urmaker

Drammen

Tlf. 25 07

Benytt

HÅNSKOMAKEREN

i Neuberggt. 15 - Oslo

MJØNVOLD KAFE

Brandbu, Hadeland

anbefales

Victoria

Gjesteheim

Strandgt. 41

Telefon 497 - Egersund